

POSTANOWIENIE

25 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Beata Janiszewska

na posiedzeniu niejawnym 25 czerwca 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa K. L.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi
z 10 listopada 2022 r., I ACa 1588/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od Bank spółki akcyjnej w W. na rzecz K. L. kwotę 8100 (osiem tysięcy sto) złotych z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty, tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Pozwany Bank S.A. w W. (dalej: bank) wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi, uwzględniającego w części apelację skarżącego w sprawie o ustalenie i zapłatę z powództwa K. L.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jako przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych, które ujął w dwóch pytaniach. Pierwsze z nich dotyczyło posiadania przez kredytobiorcę interesu prawnego w ustaleniu nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu w sytuacji, w której bank posiada opatrzony klauzulą wykonalności tytuł wykonawczy w postaci bankowego tytułu egzekucyjnego związanego z należnością z tytułu wspomnianej umowy. Drugie zagadnienie dotyczyło skutków uznania postanowień umowy kredytu dotyczących denominowania tego kredytu w walucie obcej za niedozwolone i tego, czy umowa taka jest bezwzględnie nieważna na podstawie art. 58 § 1 w zw. z art. 353¹ k.c., czy też sąd powinien był zastosować w pierwszej kolejności sankcję z art. 385¹ § 1 k.c. i dążyć do utrzymania umowy w mocy, a ocena o nieważności takiej czynności prawnej mogłaby wynikać dopiero z ewentualnego uznania, że po wyeliminowaniu z umowy postanowień niedozwolonych nie może ona dalej wiązać stron.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem orzecznictwa przywołanie przyczyny kasacyjnej unormowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga poprawnego zidentyfikowania problemu, w tym odniesienia go do konkretnych przepisów. Konieczne jest także przedstawienie argumentów prowadzących do rozbieżnych ocen danego zagadnienia (zob. postanowienie SN z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01). Podniesiony problem musi również charakteryzować się nowością; zagadnienie, które było już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, co do zasady traci ten walor (zob. postanowienie SN z 19 marca 2012 r., II PK 294/11). Istotność problemu prawnego wyraża się natomiast w tym, że ma on znaczenie precedensowe dla rozstrzygania podobnych spraw lub rozwoju jurysprudencji (zob. postanowienie SN z 23 marca 2012 r., I CSK 496/11).

Tylko we wskazanych wyżej okolicznościach może być realizowana publicznoprawna funkcja skargi kasacyjnej. Jednocześnie przedstawiony Sądowi Najwyższemu problem powinien mieć konkretny związek z rozstrzygnięciem danej sprawy, to jest z zarzutami skargi oraz podstawą prawną i faktyczną zaskarżonego wyroku (zob. postanowienie SN z 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13). Przyjęcie skargi do rozpoznania ma bowiem na celu zarówno realizację interesu publicznego, jak i ochronę praw prywatnych. Zagadnienie prawne powinno mieć więc taki wymiar

problemowy, aby udzielona przez Sąd odpowiedź miała znaczenie dla rozstrzygnięcia o zasadności skargi kasacyjnej wniesionej w sprawie, w której pytania zostały zadane, a jednocześnie – dzięki uniwersalnemu ujęciu – odpowiedź ta uzyskiwała walor aplikacyjny w rozstrzyganiu innych spraw.

Ani pierwsze, ani drugie z zagadnień przedstawionych przez bank nie świadczy o konieczności przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Problemy wskazane przez skarżącego nie tylko nie występują bowiem w sprawie, lecz także nie stanowią „istotnych zagadnień” w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Co się tyczy pierwszego z nich, to nakreślony przez skarżącego problem ma charakter pozorny. Interes prawny w dokonaniu ustalenia, o którym mowa w art. 189 k.p.c., występuje bowiem nie tylko wówczas, gdy wydanie orzeczenia o charakterze ustalającym miałooby kompleksowo rozwiązać wszystkie możliwe kwestie prawne po stronie powoda. Okoliczność, że nie wyrze ono skutku tożsamego z orzeczeniem uwzględniającym powództwo egzekucyjne, sama w sobie nie przesądza zatem o niespełnieniu przesłanki skuteczności wystąpienia z żądaniem opartym na art. 189 k.p.c. Interes prawny może bowiem wyrażać się już w definitywnym (i niemożliwym do osiągnięcia przy pomocy dalej idącego powództwa) rozwiązaniu choć jednej spornej kwestii.

Sąd Apelacyjny nie wywodził przy tym interesu prawnego powoda z (nieprzyjętego w sprawie i oczywiście nietrafnego) założenia, że uwzględnienie żądania ustalenia nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu doprowadzi do pozbawienia wykonalności bankowego tytułu egzekucyjnego. Przeciwnie, odwołał się do tego, że uwzględnienie powództwa pozwoli na ustabilizowanie się sytuacji prawnej powoda m.in. w zakresie związanym z obroną przed dalszymi, potencjalnymi roszczeniami banku oraz z faktem ustanowienia na rzecz banku hipoteki zabezpieczającej należności z tytułu kredytu (s. 56-57 uzasadnienia wyroku SA).

Nadto w orzecznictwie wyjaśniono już, że rozumienie interesu prawnego powinno być szerokie i elastyczne, w tym – uwzględniać okoliczności danej sprawy. W określonych sytuacjach niewykłuczone jest, że nawet możliwość wytoczenia powództwa o zapłatę nie będzie wyczerpywała interesu prawnego po stronie osoby

kwestionującej związanie częścią postanowień umowy lub istnienie zobowiązania mającego wynikać z umowy kredytu (zob. postanowienie SN z 29 grudnia 2021 r., I CSK 336/21, oraz wyrok SN z 26 maja 2022 r., II CSKP 19/22). W przypadku żądania ustalenia nieistnienia stosunku prawnego mającego wynikać z umowy kredytu, która – zgodnie z założeniami stron – miała być wykonywana także w dacie orzekania (art. 316 § 1 k.p.c.), a nadto wiązała się z ustanowieniem zabezpieczenia w postaci hipoteki, z reguły można przyjąć, że kredytobiorca twierdzący, iż stosunek prawny nie istnieje, ma interes prawny w dokonaniu takiego ustalenia niezależnie od możliwości domagania się zapłaty kwoty odpowiadającej spełnionym przez niego na rzecz banku świadczeniom, wskazywanym w sprawie jako świadczenia nienależne (zob. postanowienie SN z 28 kwietnia 2023 r., I CSK 2024/22). Nade wszystko należy jednak podkreślić, że ocena wynikającej z art. 189 k.p.c. przesłanki interesu prawnego powinna być dokonywana *ad casum*, gdyż nie poddaje się generalizacji; z tego też względu ewentualne wątpliwości w tej kwestii dotyczą w istocie nie wykładni prawa, lecz etapu jego stosowania, a przez to nie stanowią istotnego zagadnienia prawnego.

Również drugie z postawionych przez bank pytań abstrahuje od oceny prawnej Sądu Apelacyjnego. W sprawie nie przyjęto bowiem, by cała umowa stron była nieważna „wprost”, na podstawie art. 58 § 1 w zw. z art. 353¹ k.c. Przeciwnie, Sąd Apelacyjny dokonał – oczekiwanej przez skarżącego – oceny, w ramach której, uznawszy, że określone postanowienia umowy kredytu, związane z faktem denominowania w walucie obcej, są abuzywne i z tej przyczyny nieskuteczne (s. 54), a z tą oceną powiązał „nieważność reszty umowy (art. 58 k.c.)” (s. 54) – co stanowiło jeden z przyjmowanych w praktyce sposobów wyjaśnienia upadku całego kontraktu, z uwagi na niezdatność do dalszego wykonywania. Na marginesie należy dodać, że stanowisko to znalazło odzwierciedlenie w uchwale Sądu Najwyższego – Izby Cywilnej – z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, w której stwierdzono m.in., że w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie. Stanowisko to na podstawie art. 87 § 1 u.s.n. jest wiążące dla Sądu Najwyższego przy badaniu niniejszej skargi.

Kierując się przedstawionymi względami, Sąd Najwyższy uznał, że z motywów skargi kasacyjnej nie wynika, by zachodziły przyczyny określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., co uzasadniało odmowę przyjęcia tej skargi do rozpoznania. O kosztach rozstrzygnięto zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy, ich wysokość ustalając na podstawie § 2 pkt 7 w zw. z 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c., orzeczono, jak w sentencji postanowienia.

[SOP]

[ms]